

Centralne Muzeum Jeńców Wojennych
w Łambinowicach-Opolu

Iwona Biegun, Ryszarda Mrzygłocka, Krzysztof Sznotala

**Przewodnik
po zasobie archiwalnym
Centralnego Muzeum Jeńców Wojennych
w Łambinowicach-Opolu**

Opole 2004

Wstęp

1. Cel przewodnika

Podstawowym celem przewodnika po zasobie archiwalnym Centralnego Muzeum Jeńców Wojennych w Łambinowicach-Opolu (dalej: CMJW) jest udostępnienie możliwie pełnej i usystematyzowanej informacji na temat archiwaliów przechowywanych w archiwum CMJW. W niniejszym przewodniku omówione zostały zespoły i zbiory zgromadzone w tym archiwum oraz charakterystyka ich zawartości.

2. Krótki zarys dziejów ustrojowych Centralnego Muzeum Jeńców Wojennych w Łambinowicach-Opolu

Muzeum powstało w sierpniu 1964 r. jako oddział Muzeum Śląska Opolskiego w Opolu pod nazwą Muzeum Martyrologii Jeńców Wojennych w Łambinowicach. Decyzją Ministerstwa Kultury i Sztuki z sierpnia 1965 r. zostało wyłączone spośród muzeów okręgu opolskiego i podniesione do rangi muzeum państwowego o zasięgu krajowym, podporządkowane Zarządowi Muzeów i Ochrony Zabytków w Ministerstwie Kultury i Sztuki w Warszawie. Decyzja ta została wprowadzona w życie 1 stycznia 1966 r., tj. po mianowaniu na stanowisko dyrektora muzeum Stefana O. Popiołka. We wrześniu 1966 r. zarządzeniem nr 119 Ministerstwa Kultury i Sztuki otrzymało ono statut.

We wrześniu 1973 r. na wniosek Rady Muzealnej Minister Kultury i Sztuki nowelizował statut i zmienił nazwę muzeum na Muzeum Martyrologii i Walki Jeńców Wojennych w Łambinowicach.

Następna nowelizacja i zmiana nazwy nastąpiła w lipcu 1984 r. Od tego czasu muzeum nosi nazwę Centralne Muzeum Jeńców Wojennych w Łambinowicach-Opolu. Kolejne zmiany statutu miały miejsce w 1994 r. i w 1998 r. W 2000 r. muzeum otrzymało nowy statut, który nowelizowany był w latach: 2001 i 2004.

1 stycznia 1999 r., w wyniku reformy administracyjnej kraju, muzeum zostało podporządkowane władzom samorządowym województwa opolskiego. Organizatorem muzeum jest Województwo Opolskie. Ogólny nadzór nad muzeum sprawuje Mini-

ster Kultury, a bezpośredni – Zarząd Województwa Opolskiego. Muzeum wpisane jest do Państwowego Rejestru Muzeów prowadzonego przez Ministra Kultury i jest uprawnione do używania nazwy „muzeum rejestrowane”. Wpisane też jest do rejestru samorządowych instytucji kultury prowadzonego przez organizatora i posiada osobowość prawną.

Muzeum zajmuje się gromadzeniem, przechowywaniem, konserwowaniem, naukowym opracowywaniem i udostępnianiem dowodów, zbiorów i materiałów dotyczących zbrodni popełnionych na polskich jeńcach wojennych i jeńcach innych narodowości w latach 1939–1945, systemu hitlerowskich i stalinowskich obozów dla polskich jeńców wojennych w Europie oraz jeńców innych narodowości osadzonych w hitlerowskich obozach jenieckich na terytorium Polski, form walki i życia obozowego, losów polskich jeńców wojennych i osób internowanych, a także historii Obozu Pracy w Łambinowicach w okresie 1945–1946.

CMJW jest unikatową w skali europejskiej placówką, utrzymującą liczne kontakty z wieloma placówkami naukowo-badawczymi, kulturalnymi i muzealnymi w kraju i za granicą.

Dyrektorem muzeum jest dr hab. Edmund Nowak, kustosz dyplomowany.

Siedzibą muzeum są Łambinowice i Opole. W Opolu siedzibę ma Dyrektor oraz Dział Naukowo-Badawczy, Dział Dokumentacji i Biblioteka, Dział Finansowo-Księgowy i Dział Administracyjny. W Łambinowicach: Dział Oświatowo-Wystawienniczy oraz Dział Zbiorów i Konserwacji.

3. Archiwum Centralnego Muzeum Jeńców Wojennych w Łambinowicach-Opolu

Archiwum CMJW gromadzi, przechowuje, konserwuje, opracowuje i udostępnia dokumenty, mikrofilmy, zdjęcia, nagrania filmowe i fonograficzne pozyskane z archiwów polskich, zagranicznych, różnych instytucji i od osób prywatnych. Do tej pory zgromadzono ok. 50 metrów bieżących akt dokumentacji źródłowej. Zasób ten tworzą trzy zespoły archiwalne: Wehrmachtauskunftsstelle für Kriegerverluste und Kriegsgefangene (Biuro Informacyjne Wehrmacht ds. Strat Wojennych i Jeńców Wojennych) – dalej: WAST, Deutsches Rotes Kreuz. Präsidium (Niemiecki Czerwony Krzyż. Prezydium), Środowisko Podchorążych byłych Jeńców Wojennych, cztery zbiory zamknięte: Środowisko byłych Jeńców Obozu Dössel (Klub Dösselczyków), Zbiór Józefa Kobylańskiego, Akta Mirosława Zawodnego, Zbiór Edwarda Wolskiego oraz dwa zbiory otwarte: Materiały i Dokumenty, Relacje i Wspomnienia. Pierwszy zespół archiwalny posłużył do opracowania centralnej kartoteki polskich jeńców wojennych przebywających w obozach Wehrmachtu, liczącej około 640 tys. kart personalnych. Archiwum posiada także 37 mikro-

filmów, 22 mapy oraz fototekę liczącą ponad 7 tysięcy zdjęć, videotekę i fonotekę. Prowadzenie archiwum wchodzi w zakres obowiązków Działu Dokumentacji i Biblioteki.

4. Informacje dla korzystających

Z zasobu archiwalnego CMJW można korzystać po uprzednim złożeniu pisemnego wniosku i uzyskaniu zgody dyrektora muzeum.

Istnieje możliwość wykonania kserokopii z materiałów archiwalnych, za które pobiera się opłaty zgodnie z zarządzeniem dyrektora muzeum. Na życzenie korzystającego wykonuje się też fotokopie i odbitki z negatywów fotografii.

Nasz adres:

Centralne Muzeum Jeńców Wojennych w Łambinowicach-Opolu

45-017 Opole, ul. Minorytów 3

tel./fax 077/453-78-72, 453-92-16

e-mail: cmjw@cmjw.pl
nauka@cmjw.pl
lambinowice@cmjw.pl

Internet: www.cmjw.pl

Pracownia naukowa/czytelnia czynna: poniedziałek–piątek w godz. 8.00–14.00.

5. Zasób archiwalny Centralnego Muzeum Jeńców Wojennych w Łambinowicach-Opolu. Bibliografia

BIEGUN IWONA, SZNOTAŁA KRZYSZTOF, *akta Wehrmachtauskunftstelle für Kriegerverluste und Kriegsgefangene (Biuro Informacyjne Wehrmacht ds. Strat Wojennych i Jeńców Wojennych) w zbiorach archiwalnych Centralnego Muzeum Jeńców Wojennych*, „Łambinowicki Rocznik Muzealny” (dalej: „LRM”) 2000, t. 23, s. 113–121.

BOJARSKA ANNA, *Archiwum Klubu Dösselczyków*, „LRM” 1999, t. 22, s. 91–95.

BOJARSKA ANNA, *Zasób archiwalny Centralnego Muzeum Jeńców Wojennych w Łambinowicach-Opolu*, „LRM” 1995, t. 18, s. 91–99.

BOJARSKA ANNA, *Zasób archiwalny Centralnego Muzeum Jeńców Wojennych w Łambinowicach-Opolu*, w: *Jeńcy wojenni II wojny światowej. Stan archiwów i naj-*

nowszych badań. *Materiały z ogólnopolskiej konferencji naukowej 11–12 września 1995 r.*, pod red. E. Nowaka, Opole 1996, s. 107–113.

HONKA NORBERT, *Zbrodnia katyńska w świetle materiałów zgromadzonych w Archiwum Centralnego Muzeum Jeńców Wojennych w Łambinowicach-Opolu (na podstawie akt zespołu „Deutsches Rotes Kreuz/Niemiecki Czerwony Krzyż”)*, „ŁRM” 1997, t. 20, s. 175–185.

KISIELEWICZ DANUTA, *Gromadzenie i wykorzystywanie zasobu archiwalnego Centralnego Muzeum Jeńców Wojennych w Łambinowicach-Opolu*, w: *Archiwistyka na studiach historycznych*, pod red. W. K. Roman, Toruń 2002, s. 159–172.

KLASICKA MAŁGORZATA, *Materiały źródłowe dotyczące kobiet – polskich jeńców wojennych w niewoli niemieckiej w zbiorach Centralnego Muzeum Jeńców Wojennych w Łambinowicach-Opolu*, „ŁRM” 2000, t. 23, s. 133–140.

MRZYGŁOCKA RYSZARDA, *Materiały archiwalne Centralnego Muzeum Jeńców Wojennych w Łambinowicach-Opolu dotyczące obozów w Senne, Bergen-Belsen, Zeithain, Sandbostel i na terenie Emslandu*, „ŁRM” 2003, t. 26, s. 143–150.

MRZYGŁOCKA RYSZARDA, *Archivmaterialien des Zentralmuseums der Kriegsgefangenen in Łambinowice-Opole über deutsche Lager*, w: *Kriegsgefangene der Wehrmacht 1939–1945. Forschung und Gedenkstättenarbeit in Deutschland und Polen*, hrsg. R. Keller i K. Liedke, Hannover 2004, s. 29–38.

REZLER-WASIELEWSKA VIOLETTA, *Działalność kulturalno- oświatowa polskich jeńców wojennych w relacjach i wspomnieniach przechowywanych w Centralnym Muzeum Jeńców Wojennych w Łambinowicach-Opolu*, „ŁRM” 1997, t. 20, s. 187–199.

WICKIEWICZ ANNA, *Jeńcy brytyjscy w Oflagu VI B Dössel w świetle zbiorów przechowywanych w Centralnym Muzeum Jeńców Wojennych w Łambinowicach-Opolu*, „ŁRM” 2001, t. 24, s. 143–152.

Spis treści

Wstęp	5
1. Cel przewodnika	5
2. Krótki zarys dziejów ustrojowych Centralnego Muzeum Jeńców Wojennych w Łambinowicach-Opolu	5
3. Archiwum Centralnego Muzeum Jeńców Wojennych w Łambinowicach-Opolu	6
4. Informacje dla korzystających	7
5. Zasób archiwalny Centralnego Muzeum Jeńców Wojennych w Łambinowicach-Opolu. Bibliografia	7
Zasób archiwalny Centralnego Muzeum Jeńców Wojennych w Łambinowicach-Opolu	9
1. Wehrmachtauskunftstelle für Kriegerverluste und Kriegsgefangene (Biuro Informacyjne Wehrmachtu ds. Strat Wojennych i Jeńców Wojennych)	9
2. Deutsches Rotes Kreuz. Präsidium (Niemiecki Czerwony Krzyż. Prezydium)	12
3. Środowisko Podchorążych byłych Jeńców Wojennych	18
4. Zbiór Józefa Kobylańskiego	20
5. Środowisko byłych Jeńców Obozu Dössel	22
6. Akta Mirosława Zawodnego	24
7. Zbiór Edwarda Wolskiego	26
8. Materiały i Dokumenty	27
9. Relacje i Wspomnienia	27
10. Mikrofilmy	28
11. Fototeka	29
12. Fonoteka	30
13. Videoteka	31
14. Mapy	31